እንተይ ተባህለ እንታይ ተገብረ?

እዚ ተኸታተሊ ጽሕፉት ኢዚ ነቶም መሪሕነት ሰዲህኤ ቅዋም ሰልፊ ብምጥሓስን ንልዕና-ሕጊ ብምግሃስን ዝወሰዶም ሓድነት ሰልፊ ናይ ምፍራስ ወስታት እንታይ ከምዝመስሉ ህዝቢ ንድሕሪት ምልስ ኢሉ ከምዝፈልጦም ንምግባር ዝቐርብ ዘሎ ኮይኑ፡ ብሓደ ሸነኽ “ንልዕልና-ሕጊ ዘይግዛእ ባህርያት ላዕለዋይ መሪሕነት ሰዲህኤ”፡ በቲ ካልእ ሸንኽ ካኣ “ሓደነት ሰልፊ ንምድሓን ዝተኻየዱ ጻዕርታት” እንታይ ከምዝመስሉ ንምጽብራቅ ኢዩ። ንልዕልና-ሕጊ ረጊጹ ንሕጊ መራሕቲ ዘይምእዘዝ፡ “ዲሞክራስያዊ” ኣይኮነን ዝብሉ፡ ኣብ ዕርቃኑ ወጺኡ ቀደም ዝፈሸለ ናይ ምብራቕ ዓለም (ናይ ስታሊንን ናይ ማኦን) ኣተሓሳስባ ዘዔሙ’ውን ስለዘልዉ፡ ዲሞክራሲ ማለት “ድምጺ ብዝሒ” ማለት ከምዘይኮነ ገለ መባራበሪ እንተኾኖም ብማለት’ውን ኢዩ። ብተወሳኺ፡ “ዘበንኩም ዘበነ-ግርምቢጥ፡ ንባሩድ ኣሸቲቶም ኤርትራዊ መንነት ዝፈጠሩን ዘዕቐቡን ጀጋኑ፡ ብዶላር ዘሸቱቱ ዝነበሩን ብካሓድትን (those who commited treason) ዘቕጥቅጥ” ዓማጽን ዘይፍትሓውን ዘበን ምዃኑ ግንዛቤ እንተረኺብኩም’ውን ሕማቕ ኣይኮነን።ንዓመጽ ኣይፋል ምባል ካኣ ፍትሒ ኢዩ(2ይ ክፋል ተመልከት)።

ካልኣይ ክፋል 01/26/2017

ገብረ ገብረማሪያም (ዶር.)

“ሎሚ’ውን ከምትማሊ ንሰልፋዊ ሓድነት ንጽዓት”

ዋሓጥዮ እንተበልክዋስ ትጎስመሉ፡ (-) + (+) = 0 (ቀመር ማእከላይ ባይቶ (ማባ) ሰዲህኤ)

መሪሕነት ዞብ ሰሜን ኣመሪካ ሰዲህኤ ብ 15 ጥሪ 2017 ናይ ሙሉእ ኣባላቱ ዕዉት ናይ ተለኮንፈረንስ ኣኼባ ከምዘካየደ ዝዝከር ኢዩ። መሪሕነት ዞባ ነቲ ንውሽጣዊ ሓድነት ሰልፊ ዝምልከት ናብ ማባ ሰልፊ ዝላኣኾ ባዓል 5-ነጥቢ ውሳነታት ብሰፊሑ ድሕሪ ምብራህን ነቲ ካብ ጨናፍር ዝቐረበሉ ሕቶታት ድሕሪ ዓዕጋቢ መልስታት ምሃብን፡ መድረኽ ንናይ ኣባልት ሕቶን ርእይቶን ብምኽፋት ጽፉፍን ኣብነታውን ኣኼባ ኣካይዱ። ዝበዝሑ ኣባላትን ጨናፍርን ዞባ ሰሜን ኣመሪካ ነቶም ነቲ 4ይ ጉባኤ ዞባ ዘሕለፎም ንውሽጣዊ ሓድነት ሰልፊ ዝመልከቱ ውሳነታት፡ ለቦዋታትን ምሕጽንታታትን ደጊሞም ብምድጋፍ፣ ነቲ ዞባ መሪሕነት ዘሕለፎ ባዓል 5-ነጥቢ ውሳነታት ዘለዎም ተሪር ደጋፍ ገሊጾም። ማባ ውሳነኡ ንኽስሕቦ’ውን ደጊሞም ጸዊዖም። ኣብዚ ኣኼባ ዝተነጸረ ሓደ ሓቂ’ውን ኣሎ። ንሱ ካኣ፡ ኣብዚ ጊዜ እዚ ንሰልፊ ዲሞክራሲ ህዝቢ ኤርትራ ገጢምዎ ዘሎ ብድሆ ***“ልዕልና ሕጊ ዶስ ወይ ውሳነ መሪሕነት ይቕድም ዝብል ክሳዳዊ ሕቶ ምንጻርን ምምላስን” ምዃኑ ኢዩ።*** እቲ ቀንድ ጉዳይ፣ ***ብዛዕባ “ሕጋውነትን ቅዋማውነትን” ውሳነ ማባ ዳኣ’ምበር ብዛዕባ ሓው መስፍን ሓጎስ ወይ’ውን ብዛዕባ ኣባላት ማባ ኣይኮነን።*** ማእከላይ ባይቶ ሰዲህኤ ቅዋም ሰልፊ ዝጥሕስ ውሳነ ወሲዱ ክባሃል ከሎ፡ እቲ ናይ ምውንዛፍ ውሳነ፡ ሕጋውነትን ቅዋማውነት ዝጎደሎ ውሳነ ኢዩ ማለት ኢዩ ***(ዓንቀጽ 3.8)*** ። ማባ ልዕሊ ሕጊ ኮይኑ፡ ንሕጊ ሰልፊ ተማእዛዛይ ክኸውን ኣይካኣለን፡ ቅዋም ሰልፊ ጥሒሱ። ብውሕዱ እዞም ዝስዕቡ ጥሕሰታት ካኣ ክጥቀሱ ይካኣሉ፡-

1. **ካብ ሰልፊ ኣባልነት ምውንዛፍ ማለት እንታይ ማለት ኢዩ?** ኣባልነቱ ዝተወንዘፈ ኣባልከ እንታይ ኢዩ ናይ ኣባልነት ግብኣቱን ናይ ኣባልነት መሰላቱን? ኣባልነት ኣብ ሰዲህኤ ብመልክዕ መሰላትን ***(ዓንቀጽ 4.3)*** ግብኣትን ***(ዓንቀጽ 4.4)*** ኢዩ ዝግለጽ።ናይ ዝተወንዘፈ ኣባል መሰልን ግብኣትን ዝድንግግን ዝውስንን ዓንቀጽ ኣብ ቁዋም ሰልፍና የልቦን። ስለዝኮነ፡ ኣባልነት ካብ ሰልፊ ክውንዘፍ ይኹን ክድስክል ኣይካኣልን። ***ብዓንቀጽ 4.5*** መሰረት፡ ክስጎግ ጥራሕ ኢዩ ዝካኣል። ሓው መስፍን ግን ***ንዓንቀጽ 4.5*** ኣይጣሓሰን። ማባ’ውን፡ ዓንቀጽ ጠቒሱ፡ ሓው መስፍን ነዛ ዓንቀጽ እዚኣ ስለዝጣሓሰ ኢዩ ተወንዚፉ (ብግብሪ ተስጉጉ) ኢሉ ዝጠቐሶ የልቦን። ዝጣሓሶ ኣንቀጽ ስለዘየለ።
2. ሓው መስፍን ሓጎስ ሓላፍነቱ ካብ ማእከላይ ባይቶ(ማባ) ብገዛእ ፍቓዱ ስለዘውረደን፡ ማባ ካኣ ንጠለቡ ስለዝተቐበሎን፡ ተራ ኣባል ሰልፊ ኢዩ ነይሩ። ብቁዋም ሰልፍና መሰረት ካኣ ዝኾነ ንውልቀ ኣባል ዝምልከት ጉዳይ በታ ዘለዋ/ዘላታ ጨንገር ኢዩ ዝውዳእ ***(ብዓንቀጽ 5.2.1 መሰረት፡ጨንፈር መሰረታዊ ኣሃዱ ሰዲህኤ ኢያ)***። ብይግባኝ ጥራሕ ኢዩ ጉዳዩ/ያ ናብ ዞባ ወይ’ውን ካብኡ ንላዕሊ ዘሎ ጽፍሒ ዝሓልፍ። ናይ ሓው መስፍን ሓጎስ ጉዳይ ካኣ በቲ ዝነበሮ ጨንፈር ክትሓዝን ክእለን ነይሩዎን ይግቦኦን። ስለዝኾነ፡ ማባ ጉዳይ ሓው መስፍን ታሕቲ ወሪዱ ክርኢ ቁዋማውን ሕጋውን ኣይነበረን። ከምኡ ስለዘተገብረ፡ ናይ ሓው መስፍን ናይ ይግባኝ ቁዋማዊ መሰል ***(ዓንቀጽ 4.3.6)*** ተገፊፉ ማለት ኢዩ። በቲ ዝግቦኦ፡ ማለት፡ ብጫንፈር ተራእዩ ነይሩ እንተዝኸውን፡ ናብ ንእስ ዞባ፣ ናብ ዞባ ወ.ዘ.ተ. ይግባኝ ናይ ምባል ቁዋማዊ መሰሉ ክጥቐም ምኻኣለ ነይሩ።
3. ***ብዓንቀጽ 4.3.6*** መሰረት፡ ዝኮነ ኣባል ንዕኡ ዝምልከት ክስታት ዘጠቓቕል ውሳነ ኣብዝውሰደሉ እዋን ክስታቱ ክፈልጥን ንኽሱ ክከላኸልን መሰሉ ሕሉው ከንሱ፡ ሓው መስፍን ግን እዚ ዕድል እዚ ክረከብ ኣይካኣለን። ጉዳዩ ማባ ሰለዝራኣዮ፡ ሓው መስፍን ካኣ ኣባል ማባ ስለዘይኮነ፡ ኣብ ቅድሚ ማባ ቀሪቡ ንክስታቱ ክከላኸል ኣይክእልን ኢዩ

ተባሂሉ ተኸልኪሉ። ከምዚ ዓይነት ኣካይዳ ማባ፡ ቁዋም ሰልፊ ዝጣሓስ ጥራሕ ዘይኮነስ መባእታዊ መሰል ኣባል ዝገፈፈን ዘይፍትሓዊ ኣገባብ ኢዩ’ውን ነይሩ።

ጥሕሰት ቅዋም ሰልፊ ማለት ምግሃስ ዕላማታትን ራእን ተልእኾን ሰዲህኤ ማለት ምኻኑ ብንጹር ምግንዛቡ ኣገዳስን ክስመረሉ ዘለዎ መሰረታዊ ሓቂን ኢዩ። ጥሕሰት ቅዋምን ግህሰት ዓላማታትን ራእታትን ተልእኾታትን ሰዲህኤ ካኣ ንሓድነት ሰልፊ ብሰንጣቂት ሃሪሙ ዘፍርስ ኢዩ። ስለዝኾነ፡ ኢቲ ዝግባእ ዝነበረ፡ ማባ ነቲ ዝወሰዶ ውሳነ ብምስሓብ፡ ኣብ ሰልፊ ንቡር እሂን-ሚሂን ዝፈጥር ሃዋሁ ንክመጽእ ክጽዕት ነይሩዎ። ተጋግየ እልካ ገይጋካ ምእራም ምልከት ብስለትን ልቦናን እምበር ምልክት ስንፍና ወይ’ውን ሽንፈት ኣይኮነን ነይሩ። ይኹን’ምበር፡ ማባ ንዝቐረቡሉ ምሕጽንታትት፡ ለቦዋታትን መዝከረታትን ንዘይምቕባል ከንደልህጽ/ከንደልፍጽ ድሕሪ ምጽናሕ፡ ሕጂ ብ (-) + (+) = 0 ዝብል ቀመር ብምጥቃም ነቶም ካብ ዞባ ሰሜን ኣመሪካ ዝቐረቡሉ ምሕጽንታትት፡ ለቦዋታትን መዝከረታትን ኣይቅብለሙን ብምባል “ቅዋም ሰልፊ ዝጣሓሱ” ውሳነታቱ ከምዘይስሕቦም ገሊጹ ኣሎ። እቲ ስነ-ሞጎት እንታይ ኢዩ እንተተባህለ፡ “ጨንፈር ኣዲስ ኣባባ፡ መስፍን ሓጎስ ክስጎግ ኣለዎ ስለዝበለት፡ ዞባ ሰሜን ኣመሪካ ማባ ውሳነኡ ንኽስሕብ ዘቕረቦም ምሕጽንታትት፡ ለቦዋታትን መዝከረታትን ንጹጋት ኢዮም” ዝብል ኮይኑ ንረኽቦ። እዚ ማለት፡ (ለቦዋ ጨንፈር ኣዲስ ኣባባ(መስፍን ሓጎስ ክስጎግ ኣለዎ)(-)) + (ለቦዋ፡ ምሕጽንታን መዘክርን ዞባ ሰሜን ኣመሪካ (ዘይሕጋውን ዘይቅዋማውን ውሳነ ማባ ክሳሓብ)(+)) = (ማባ ውሳነይ ኣይስሕብን ይብል (0))። ኣብ ኣልጀብራ (ሕሳብ) እንድሕርዳኣ (-ሀ) + (+ለ) = 0 ክይኑ፡ ሀ = ለ ማለት ኢዩ። ስለዝኾነ፡ ብቀመር ማባ መስረት፡ ለቦዋ ጨምፈር ኣዲስ ኣባባን ምሕጽንታትት፡ ለቦዋታትን መዝከረታትን ዞባ ሰሜን ኣመሪካን ብዛዕባ ሓደ ዓይነት ጉዳይ ተጻረርቲ ለቦዋታት/ውሳነታት ግን ካኣ ሓደ ዓይነት ሚዛን ኣለዎም ማለት ኢዩ። ወዮዳኣ “ዋሓጥዮ እንተበልክዋስ ትጎስመሉ ---” ኮይኑ’ምበር፡ ማባ ከምዚ ዓይነት መሰረታዊ ኣበር (መንቅብ) (fundamental flaw) ዘሎዎ ቀመር ምጥቃም ኣይምተገቦኣን። ብኣንጻሩ እኺ ዳኣ ከምቲ ልቦና ቀዳሞት ዝብሎ፡ *“ስርዓት የናብር፡ ዕርቂ የካባብር”* ስለዝኾነስ፡ ነቲ ጉዳይ ብዕምቐትን ብርግኣትን ፈቲሹ ናይ ምንጽጻግ ዘይኮነስ ናይ ምርድዳእ መንፈስን ሃዋሁን ዝፈጥር ኣገባብ ክኽተል ይግበኦ ነይሩ።

መጀመሪያ፡ ብዓቕን ደረጃ ዞባ ሰሜን ኣመሪካ ብዙሓት ጨናፍራት ዝሓዘን ብኣማኢት ዝቑጸሩ ኣባላት ዘለውዎን ዞባ ኢዩ። ስለዝኮነ፡ ንዞባ ሰሜን ኣመሪካ ምስ ካብ 10 ዘይበጽሑ ኣባላት ዘለውዋ ጨንፈር ኣዲስ ኣባባ ከተዋዳድር ምፍታን ሕጊ ኣልገብራ (Algebra) ዝጥሕስ ኢዩ። ካላኣይ ነገር ካኣ፡ ዞባ ሰሜን ኣመሪካ ዘልዕሎ ዘሎ ሕቶ (ጉዳይ) ***“ልዕልና ሕጊ ዶስ ወይ ውሳነ መሪሕነት ይቕድም? Rule of Law versus Rule of Leaders: Which one Takes Primacy?”*** ዝብል ኮይኑ፡ ማባ ቅዋም ሰልፊ ጥሒሱ ኢሉ ኢዩ ሕጋዊ ሞጎት ዘቕርብ ዘሎ። በቲ ካልእ ወገን፡ ጨንፈር ኣዲስ ኣባባ ነቲ ዘይሕጋዊ ውሳነ ማባ ምድጋፍ ጥራሕ ዘይኮነስ “መስፍን ሓጎስ ክስጎግ ኣለዎ” ኢያ ትብል’ውን። እተቕርቦም ምኽንያታት ካኣ፡ ብሰንኪ መስፍን ሓጎስ ናብ ሰዲህኤ ክስለፉ ዝግበኦም ዝነበሩ መናእሰይ ክሃድሙ ስለዝጸንሑ፣ ምስ መስፍን ሓጎስ ዝመርሖ ዝነበረ ውድብ ምስማርና ስለዘኽሰረናን፣ ወ.ዘ.ተ. ዝብሉ ኣብ ናይ ትጽቢታት ምዕባር ክለሳ-ሓስብ (Expectations Violations Theory) ዝተሰረቱ ዳርጋ ናይ ሕነ-ምፍዳይ ዝዓይነቱ፡ ስሚዒታዊ ርእቶታት ኣብ ርእሲ ሓው መስፍን ሓጎስ ዝገበሩ እዮም። እዚ ካኣ ካብቲ ኣቦ መንበር ሰልፊ ኣብዝገበሮ ናይ ፓልቶክ ኣኼባ ዝነበረ ***“መስፍን እንታይ ዶ ገይሩልና ኢዩ፣ መስፍን እንታይ ዶ ዝገብሮ ነገር ኣሎ ኢዩ፣ ወ.ዘ.ተ.”*** ዝብሉ ዘይተወደኑ ክስታት ዝተፈልዩ ኣይኮኑን። መስፍን ሓጎስ ብመስረት ***ዓንቀጽ 4.1.1.*** ንቅዋምን ፖሊቲካዊ ፕሮግራምን ሰዲህኤ ተቐቢሉ ንነዊሕ ጊዜ ዝተቓለስን ዘቃለሰን ባእታ ኢዩ። ስለዝኾነ ኢዩ’ውን ኣብ 2ይ ጉባኤ ሰልፊ ካላኣይ ዝላዓለ ድምጺ ብምራካብ ንማባ ዝተመርጸ። ስለዚ፡ እዚ ብጨንፈር ኣዲስ ኣባባ ዝቐረበ ስነ-ሞጎት መሰረት ኣልቦ ጥራሕ ዘይኮነስ፡ ካብ ***“ናይ ረብሓታት ምግጫው”*** (conflict of interest) መትከል ዝምንጨ’ውን ኢዩ።

ኣብዚ ክስተባህለሉ ዘለዎ ሓቂ፡ ክልተ ካብቶም ሓው መስፍን ሓጎስ ዘልዓሎም ከርሰ-ነገራት፡ ብዛዕባ ***ሰዲህኤን ዝምድናታቱ ምስ መንግስቲ ኢትዮጵያን፣ ሰዲህኤን ምልክታት ምንጽልላው ብልሽውናን*** ዝምልከቱ ኢዮም። ብዛዕባ ዝምድናታት ሰዲህኤን መንግስቲ ኢትዮጵያን ብዝምልከት፡ ኣብ መንጎ ኣባላት ሰልፊ ፍልይያት ከዝነበረን ከምዘሎን ኩሉ ዝፈልጦ ስለዝኾነ ሕጂ ብዛዕብኡ ምዝራብ ተደላዪ ኣይኮነን (ኣብ ዘድልየሉ ጊዜ፡ ብደቂቑ ክዛረበሉን ክጽሕፈሉን ኢየ)። ይኩን’ምበር ብዛዕባ እዚ ጉዳይ እዚ ክንዛረብ ከለና፡ ክፍለጥ ዘለዎ ሓደ ሓቅን መረታዊ ሕቶን ኣሎ። ንሱ ካኣ ምምሕያሽ ወይ ምሽሕኻር ናይዚ ዝምድና እዚ ብኸመይ ንውልቃዊ ረብሓታት ውልቀ ኣባላት ሰልፊ ይጸለዉ ዝብል ኢዩ። ኢዚ ***“ናይ ረብሓታት ምርጻም” (conflict of interest)*** ምህላዉን ዘይምህላዉን ምፍታሽ ክስገር ዘይብሉ ዕማም ምኻኑ ኢዩ ካኣ ዘመልከት። ገለገለ ኣባላት ጨንፈር ኣዲስ ኣባባ፡ ኣብ ኢትዮጵያ እንዳሰርሑ/እንዳነገዱ ዝነብሩ ስለዝኾኑ፡ መታን ውልቃዊ ረብሖኦም ከይትንከፍ፡ ዝኾነ ንዝምድና ሰዲህኤን መንግስቲ ኢትዮጵያን ዝምልከት ጉዳይ፡ ነቲ ዝምድና ብዘየሻሕኽር ኣገባብ ክእለ እዮም ዝደልዩ። ስለዚ፡ ሕጂ መስፍን ሓጎስ ክስጎግ ኣለዎ ምባሎም ካብዚ ስነ-ሞጎት እዚ ዝንቅል ምኻኑ ምግማቱ ዘጸግም ኣይኮነን። ከም ንቡር ኣሰራርሓ ግን፡ ናይ ረብሓ ምግጫው (conflict of interest) ስለዘለዎም፡ ኣብቲ ጉዳይ ርእይቶ ይኹን ውሳነ ክህቡ ኣይግባእን። ቅኑዕ/ውርዙይ ኣሰራርሓ እንተዝህሉ ነይሩ፡ ነብሶም ከግሉሉ ከምዝግቦኦም ንፈለጡ ወይ’ውን ንተነግሩ ነይሮም። ብኣንጻሩ፡ ኮር ተገልበጥ ኮይኑ፡ ሕጂ ዋላ እቲ ብምጥፍፋእ ገንዘብ ሰልፊ ክሕተትን ካብ ሰልፊ ክሰናበት ዝግቦኦ ዝነበረ ሰብ (ኣብ ታሕቲ ተመልከት)፡ ሓው መስፍን ሓጎስ ኣብ ፈጻሚት ሽማግለ ክትመጽእ ኣይግባኣካን ኢዩ ኢሉ ስለዝተቓዎሞ፡ ሕነ ምፍዳይ ብዝዓይነቱ ቅዲ፡

እቲ እንኮ ኣማራጺ፡ ንኹሉ ጸገማት ሰልፊ ኣለልዩን ፈቲሹን መፍቲሒታት ክናደየሉ ዘኽእል “ህጹጽ ሰልፋዊ ዋዕላ” ምጽዋዕን ምክያድን ኢዩ።

ንሓው መስፍን ካብ ሰልፊ ንኽስጎግ ዘይግልብጦ የእማን የብሉን። ከምቲ ልቦና ዓደቦ ዝብሎ ***"ገርሂ (ዘይተሓበረ) ከም ኒጋሪኡ፣ መጥሓን ከም ወቓሪኡ"*** ስለዝኾነ፡ ጨንፈር ኣዲስ ኣባባ'ውን መሳርሒ ኢዚ ቅዲ ኢዚ ካብምዃን ኣይዳሓነትን ጥራሕ ዘይኮነስ፡ ነቲ ብዞባ ሰሜን ኣመሪካ ዝቐረበ ውሳነ ማባ ናይምስሓብ ጠለብ ከም መደላደሊ/መዳረጊ (countervailing) መታን ክትከውን ተተባቢዓ።

እቲ ካላኣይ ከርሰ-ነገር: ብዛዕባ ምንጽልላው ብልሽውና ኣብ ሰዲህኤ ኢዩ። ኢዚ ካኣ ምስቲ ኣብ ከባቢ መወዳእታ 2012 ኣብ ኣዲስ ኣባባ ቤት ጽሕፈት ሰዲህኤ ጠፊኡ ዝተባህለ ኣብ ኢድ ሓደ ኣባል ጨምንፈር ኣዲስ ኣባባ ዝነበረ ካብ ***90 ሽሕ ብር*** ኢትዮጵያ ንላዕሊ ዝኾነ ናይ ሰልፊ ገንዘብ ዝተኣሳሰረ ኢዩ። ኢዚ ጉዳይ ኢዚ ክልተ ደረጃታት ወይ'ውን ገጻት ኣለዎ።

1. ***ነቲ ነቲ ገንዘብ ብሓላፍነትን ብሓደራን ዝተረከበ ኣባል ዝምልከት፡-*** መጀመሪያ ኣብዚ ክስመረሉ ዘለዎ ጉዳይ፡ ***"ንጹህ (ኣይገብነኛን) ክሳብ ብሕጊ ጥፍኣተኛ ምዃንካ ዝረጋገጽ" (innocent until proven guilty)*** ዝብል ናይ ሕጊ ኣምር ምጥቃም ዘይበትኡ ምዃኑ ኢዩ። እቱይምንታይሲ፡ ሰልፊ ኣይኮነን ነዚ ባእታ ገንዘብ ወስድካ/ሰሪቕካ ኢሉ ዝኸሶ ዘሎ። እንታዳኣ፡ እቲ ብሓላፍነት ገንዘብ ሰልፊ ዝተረከበ ባእታ ኢዩ እቲ ሰልፊ ብሓላፍነት ዝሃበኒ ገንዘብ ጠፊኡኒ ዝብል ዘሎ። ስለዚ፡ ከምቲ ኣቦው ዝብልዎ፡ ***"ወይ ወሳዲ ኣምጽእ ወይ ወሳዲ ኩን"*** ስለዝኮነ፡ እዚ ኣባል ኢዚ ገንዘብ ከምዝጠፍኦ መረጋገጺ ናይ ምቕራብ ሰከም (burden of proof) ናብኡ ኢዩ። ንሱ ግን ካብ ገንዘብ ጠፊኡኑ ሓሊፉ እቲ ገንዘብ ከምዝጠፍኣ መርትዖ ክቕርብ ኣይካለን። ብሰልፊ ዝቐመት መርማሪት ኮሚቴ'ውን ድሕሪ ዓሚቕን ሰፊሕን መርመራ ምክያድ፡ እቲ ገንዘብ ከምዝጠፍአ መረጋገጺ ኣይረኸበትን (ናይ ውጺኢት መርመራኣ ጸብጻብ'ውን ንሱ ኢዩ ዘመልኽት)። ብተውሳኪ፡ ኣብ ፍዚክስ (Physics) ሓደ ስክለሮሲስ (sclerosis) ዝባሃል ኣምር (concept) ኣሎ። ብመሰርት እዚ ኣምር፡ "ሕሉፍ ባህርያት ናይ ሓደ ባእታ ንህልውን መጻእን ባህርያቱ ይውስኖ/ይጸልዎ"። ንኣብነት፡ እንድሕርዳኣ ናይ ሓደ ሰብ ሕሉፍ ባህሪ ምጥፍፋእን ስርቅን ኮይኑ፡ ናይ ምጥፍፋእን ስርቅን ባህርያቱ እንዳዓበየ ይኸይድ ማለት ኢዩ። ከምዚ ዓይነት ተርእዮ "ስርቂስክለሮሲስ" እንዳተባህለ ይጽዋዕ። ኣብ ቅድሚ ሕጊ ከም ኣማቲ መርትዖ (circumstantial evidence)ኮይኑ'ውን ክቐርብ ይኽእል። ስለዝኮነ፡ እቲ ገንዘብ ሰልፊ ብሓልፍነት ተረኪቡ ከብቅዕ ኢቲ ገንዘብ ኣብ ማዓላ ሰልፊ ዘየውዓለ ኣባል ተሓታቲ ጥራሕ ዘኾነስ፡ ***ብዓንቀጽ 4.5.5 ቅዋም ሰልፊ መሰረት ካብ ሰልፊ ክሰናበት ነይሩዎ።*** መርሕነት ሰልፊ እዚ ዘይምግባሩ፡ ቅዋም ሰልፊ ዝግህስ ጥሕሰት ገይሩ ጥራሕ ዘይኮነስ ንመንፈስን ትሕዝቶን ነቲ ብመርማሪት ኮሚቴ ዝቐረበ ሪፖርታጅ(ጸብጻብ) ዝጻረር ውሳነ ኢዩ'ውን ወሲዱ። እቲ ዘገርምን ዘስደምምን ካኣ፡ ከምቲ ኣቦው ዝብልዎ *"ዘበነ ግርምቢጥሲ ማይ ንዓቐብ"* ኮይኑ ሕጂ እቲ ብገንዘብ ሰልፊ ምጥፍፋእ ተከሲሱ ካብ ሰልፊ ክሰናበት ዝግቦኦ ዝነበረ ኣባል፡ ብዘይ ሕጊ ንኣባላት ካብ ሰልፊ ናይ ምስጓግ ውዲታት ዋና ሃንዳስን ኣሳሳዪን ምዃኑን ኢዩ። ሓደ ኣባል ጨንፈር ኣዲስ ኣባባ ዝነበረ ሰብ ግዳይ ናይዚ ውዲታት እዚን መማሳመሲ (escape goat) ናይቲ ጠፊኡ ዝተበሃለ ገንዘብ ተገይሩ ከብ ሰልፊ ከምዝተሰጐ ምዝካሩ ኣገዳሲ ኢዩ። ***ካብዚ ሓሊፉ፡ ንኸምዚ ዓይነት ተርእዮ ምርዓምን ምትብባዕን ኣካል ናይቲ ተርእዮ ካብ ምዃን ሓሊፉ ካልእ ክባሃል ኣይካኣልን።***
2. ***መሪሕነት ሰልፊ ዝገበሮ ላዓቱ ዝሳሓተ ኣታኣላልያ ኢቲ ጉዳይ፡-*** መጀመሪያ ብዛዕባ ኢዚ ኣብ ኣዲስ ኣባባ ጠፊኡ ዝባሃል ገንዘብ ዝኾነ ይኩን ሓበሬታ ንኣባላት/መሰረታት ብወግዒ ዝተነግረ ሓበሬታ ኣይነበረን የልቦን'ውን። ክንድዚ ዝኣክል ገንዘብ (ልዕሊ 90 ሽሕ ብር ኢትዮጵያ) ኣበይ ከምዝኣተወ ዘይተፈልጠ ክንሱ፡ ንኣባላት ሰልፊ ንምንታይ ዘይተሓበር? እዙይከ ግልጹነት ድዩ? እዚ ጉዳይ እዚ ካኣ ሓደ ካብቶም ዓበይቲ ሕቶታት ዘልዓለን ጸገም ዝፈጠረን ኮይኑ ጸኒሑን ኣሎን። ንኣብነት፡እቲ ገንዘብ ከምዝጠፍኣ መሪሕነት ሰልፊ መረጋገጺ/ጭብጥታት(hard evidence) የብሉን። እቲ ሒዝዎ ዝነበረ ሰብ/ኣካል ገንዘብ ጠፊኡኒ ስለዝበለ ጥራሕ፡ ገንዘብ ጠፊኡ ኢልካ ምውሳን ሕጋዊ ትካላዊ ኣሰራርሓ ኣይኮነን፡፡ ብተወሰኺ፡ ክንድዙይ ዝኣክል ዓቢ ጉዳይ እንዳሃለወን፡ ብሰንኪ ብዛዕቡኡ ንኣባልት ሰልፊ ኣብ ግዚኡ ዘይምሕባርን፡ እቲ ዝመልከቶ ኣካል/ሰብ ኣብ ካላኣይ ጉባኤ ሰልፊ ናብ ምርጫ ቀሪቡስ ከምረጽ'ውን በቒዑ። እዚኸ ከም ሓበሬት ሓቢእካ ሰብ ከምዝምረጽ ምግባር ዶ ኣይቐጸርን? ግልጹነት ዝጎደሎ ኣሰራርሓ ዶ ኣኮነን? ***ከም ፖሊቲካዊ ኮራፕሽን ዶ ከ ኣይቐጸርን?*** ኣብዚ ክስተባሃል ዘሎው ሓቂ ኣሎ። ንሱ ካኣ "ኮራፕሽን" (corruption) ምስ ገንዘብ ጥራሕ ዝተኣሳሰር ዘይኮነስ፡ ዝተፈላለይ ዓይነት (ፖሊቲካዊ፡ ምምህዳራዊ፡ ሞያዊ፡ ወ.ዘ.ተ.) ኮራፕሽን ከምዘሎ ምግንዛብ ከምዘድሊ ኢዩ። ብዙሕ ጊዜ፡ ብዛዕባ ብልሽውና (ኮራፕሽን) ኣብ ሰልፍና ኣሎ ዝብል ወስታታት ከላዓል ከሎ፡ ጥር ኢልካ "መራሕትና ዶ ገንዘብ ይወስዱ/ይሰርቁ እዮም" እንዳተባህለ ነቲ ወስታታት ዘይመልክው ዘትሕዝ ግብረ መልስታት ናይ ማሃብ ዝምባሌታት/ልምድታት ጸኒሑን ኣሎን። ከምዚ ዓይነት ዘምባዕ ኣተሓሕዛን ኣረዳድኣን ካኣ ኣብ ሰልፊ ዘይምርድዳእ ክፈጥር ጸኒሑን ኣሎን።
3. ካብኡ ሓሊፉ፡ እቲ ብገንዘብ ምጥፋእ ክሕተትን ካብ ሰልፊ ክሰናበትን ዝግብኦ ዝነበረ ሰብ/ኣካል ኣባል ማባ ኮይኑ ከምዝምረጽ ተገይሩ ጥራሕ ዘይኮነስ፡ ኣባል ፈጻሚት ኣካል/ኮሚቴ ኮይኑ'ውን ተመዚዙ። እዚ ባእታ ኢዚ ዝሕተተሉ ዓብዪ ጉዳይ ስለዘለዎ፡ ናብ ዝላዓለ ሰልፋዊ ሓላፍነት ክመጽእ የብሉን ኢሎም ንዝተቓወሙ ኣባላት ማባ ናይ ምንጻልን ምጽላምን ወፈራታት ተኻይዱ፡ ኣብ መጨረሻ'ውን ማባ ነቲ ብትሪ ዝተቓወመ ኣባል ካብ ሰልፊ ናይ ምውንዛፍ ዘይሕጋውን ዘይቅዋማውን ውሳነ ወሲዱ።

እቲ እንኮ ኣማራጺ፡ ንኹሉ ጸገማት ሰልፊ ኣለልዩን ፈቲሹን መፍቲሒታት ክናደየሉ ዘኽእል "ህጹጽ ሰልፋዊ ዋዕላ" ምጽዋዕን ምክያድን ኢዩ።

ከምዚ ኣብ ላዕሊ ካብ (1) ክሳብ (3) ተዘርዚሩ ዘሎ ኣሰራርሓ፡ ካብ ብልሽውና ዘተባብዕ ኣሰራርሓ ኢዩ እልካ ምስማዩ ሓሊፍካ እንታይ ክባሃል ይካኣል? ካብዚ ተበጊስካ፡ መሪሕነት ሰልፊ "ብልሻውና ኣተባብዑ" (ኮራፕትድ ኮይኑ) እንተበልካ ከም ጸርፊ ዲዩ ዝቑጸር? ወይ'ውን ንክብሪ ሰልፊ ዝሃሲ መርገጺ ከምዝወሰድካ ዲዩ ዝቑጸር? ንምኧኑ፡ ጸርፊ (insult) ኣብ ሰዲህኤ ብኸመይ ኢዩ ዝግለጽ? ሕጋዊ ኣጠቓቕማ ስለዘለዎ፡ ጸርፊ እንታይ ምኧኑ ብንጹር ኣብ ቅዋም ሰልፊ ክሰፍር ኣለዎ። ***ኣብ ምንጎ ጸርፊን (insult) ወቐሳን (criticism) ርእቶን (suggestion) ምዕዶን (advice) ዘሎ ወሰናስን (boundaries) ብኸመይ ኣብ ሰልፊ ይግለጽን ይውሰንን?*** ከከም ጥሙሕካ ክትርጎም እንተኾይኑ፡ ሳዕቤኑ ኢዚ ኣብ ሰልፊ ዝረአ ዘሎ ሓርጎጽጎጽ ጥራሕ ኢዩ። ንኣብነት፡ ኣባላት ማባ ስለምንታይ ንሓው መስፍን ሓጎስ ንኸውንዘፍ ወስንኩም ተባሂሎም እንተተሓቱ፡ ብዙሓት ካብኣቶም መስፍን ***"ኮራፕትድ ኢኹም"*** ኢሉ ጸሪፉና፣ ***"ዓሳ ብርእሱ ኢዩ ክጨኑ/ክምሽምሽ ዝጅምር"*** ኢሉና ኢዮም ዝብሉ። ኣብ ቅዋም ሰልፊ ጸርፊ ብከመይ ከምዝግለጽ ዝድንግግ ሕጊ ይኩን፡ ንመሪሕነት ሰልፊ ጸርፊ ጸርፍካ ተብሂሉ ካብ ሰልፊ ዘሰጉግ ሕጊ የልቦን። ስለዝኾነ፡ ዋላ'ውን ኢዚ ከምጸርፊ እስከ ንቑጸሮ እንተበልና፡ ሓው መስፍን ሓጎስ ዝጣሓሶ ዓንቀጽ ቅዋም ሰልፊ የልቦን። ከምቲ ኣቦው ዝብልዎ ***"ንጸልኦም'ም ሕጊ ግን ኣይንነፍጎምን/ኣይንኸልኦምን"*** ስለዝኾነ፡ ኣባላት ማባ ዋላኺ ንሓው መስፍን ይጽልእዎ'ምበር፡ ቅዋም ሰልፊ ብምጥሓስ ንኸውንዝፍዎ ምውሳኖም ካብ ንነብሶም ***"ርእሲ ሕጊ"*** ገይሮም ምቑጻር ካልእ ትርጉም ክዋሃቦ ኣይካኣልን።

*እታ ብቐጻሊ ትደጋገምን ኣባላት ማባ ከናፍሮም ዝነኸሱላን እታ ዘይትርጉማ ዘልበሱዋ **"ዓሳ ብርእሱ ኢዩ ክጨኑ/ክምሽምሽ ዝጅምር"** ትብል ኣብ ብዙሓት ሃገራት ካብ ኣማኢት ወይ'ውን ኣሻሓት ዓመታት ኣትሒዛ ትዝውተር ብሂል ኢያ። እዛ ብሂል ኢዚኣ ቃል ብቃል ትርጉም (literal meaning) ዘይኮንስ ምሳለኣዊ/ውስጠዘኣዊ ትርጉም (metaphorical meaning) ኢዩ ዘለዋ። ብኸምኡ ኢያ ካኣ ኣብ ጠቕሚ ትውዕል። እዚ ማለት ካኣ፡ መሪሕነት ሰልፊ/ውድብ ንኣባላት ሰልፊ/ውድብ ከም "ርእሲ እቲ ዓሳ" ኢዩ። እቲ ብሂል መዛሕትኡ ጊዜ ንዓበይቲ ውድባት/ሰልፍታት ዝምልከት ኮይኑ፡ እንድሕርዳኣ ኢቲ ውድብ/ሰልፊ ደኺሙ/ከሲሩ/ወዲቑ ብሓልፍነት ዝሕተት ኢቲ መሪሕነት ኢዩ ዝብል ትርጉም ይሕዝ። እንተዘይኮነ፡ ዓሳ ብርእሱ ዘይኮንስ ብማዓንጥኡ (ብዓምዑቱ) ኢዩ ክምሽምሽን/ክጨኑ ዝጅምር። ስለዝኮነ፡ ሓው መስፍን ሓጎስ ነዚ ብሂል ምጥቃሙ፡ ብውድቀትን ፍሽለትን ሰዲህኤ ተሓታቲ መሪሕነት (ማባ) ሰልፊ ምኧኑ ንምእማትን ንምሕባርን ዝዓለመ ኢዩ። እዚ ካኣ ቁብልን ንብርን ኣባሃህላ ኢዩ። ናይ ኣባላት ደርጃ ርድኢት ብምምዝማዝ ቃል ብቃል ትርጉም (literal meaning) እንዳሃብካ ብገለገለ ኣባላት ማባ ከም መረሳሰኒ ስሚዒታት ኣባላት/መሰረታት ክጥቀምሉ ምፍታኖም ግን ከም ምፍጻም በደል ጥራሕ ዘይኮነስ ውንጀል'ውን ኢዩ።*

ሰዲህኤ ኣብ ተኣፋፊ ጊዜን ኩነታትን ምህላዉ ኣሻቓሊ እኳ እንተኾነ፡ እቲ ዝከፍአ ግን መሪሕነት ሰልፊ ነዚ ሓቂ ወይ ኩነት (reality) እዚ ክኽሕዶ ምፍታኑ ኢዩ። As Peter Drucker once said ***"A time of turbulence is a dangerous time, but its greatest danger is a temptation to deny reality"***:: ስለዝኮነ፡ ማባ ነቲ ዝወሰዶ ውሳነ ብምስሓብ፡ ኣብ ሰልፊ ንቡር እሂን-ሚሂን ዝፈጥር ሃዋሁ ንክመጽእ ክጽዕት ኣለዎ። ሕጂ እቲ እንኮ ኣማራጺ፡ ንኹሉ ጸገማት ሰልፊ ኣለልዩን ፈቲሹን መፍትሒታት ክናደየሉ ዘኽእል "ህጹጽ ሰልፋዊ ዋዕላ" ምጽዋዕን ምክያድን ኢዩ። ደጋግምና ከነስምረሉ ዘለና፡ ተጋግየ እልካ ገይጋካ ምእራም ምልክት ብስለትን ልቦናን እምበር ምልክት ስንፍና ወይ'ውን ሽንፈት ኣይኮነን። ሓደ ሓድ ግዜ ናይ "ሓበን ወይ ናይ ኩርዓት/ክብሪ" ስምዒትካ ምውሓጥ(swallowing your pride) ልቦና ኢዩ ። ከምቲ፡ "መልኽዕ እምበር ውሕልነትሲ ካብ ጎረቤተይ ይልቀሖ" በለት ዝባሃል፡ ድልየት እንተሎ መገዲ ኣሎ'ሞ ልባና ንግበር። ልቦና'ውን ክጥረን ካብ ጎረቤት ክልቓሕን ይካኣል ኢዩ። ካብቲ ጸቢብ ባኮ ውጽእ ኢልና እስከ ምሕሳብ ንጀምርን ነዘውትርን (let's practice lateral thinking)። ከምቲ ኣቦው ዝብልዎ፡ "ኣሕዋት ምስ ዚጻልኡ፡ እንታይ ዘየጥፍኡ" ኢዩ'ሞ እስከ ሓመኹሸቲ ኣይንንፈ።

እቲ እንኮ ኣማራጺ፡ ንኹሉ ጸገማት ሰልፊ ኣለልዩን ፈቲሹን መፍትሒታት ክናደየሉ ዘኽእል "ህጹጽ ሰልፋዊ ዋዕላ" ምጽዋዕን ምክያድን ኢዩ።